

MADENCİLİK EĞİTİMİNİN PSİKOLOJİK YÖNÜ-STAJLAR KONUSU

Afi-Mekarim DEREKÖY*

ÖZET

Çoğunlukla yeraltında, gün ışığından yoksun, çok değişik ortamlı bir işyerinde uygulanan bu ağır mesleğe talip olan adayların, çalışma ortamları yerüstünde ve gün ışığında olan diğer mesleklerden farklı olarak psikolojik bir eğitimden geçmeleri, yeraltı çalışmalarına alışıp ismabilmeleri için gereklidir. Bu eğitim, öğretim öncesi ve öğretim içi stajları ile sağlanır.

Halen yurdumuzda uygulanmakta olan yüksek öğretim sistemi içinde madencilik eğitiminin bu ayrıcalığı göz önünde tutulmamaktadır.

Eğer yeraltına ismamamış, ocaktan ürken maden mühendisleri yetiştirmek istenilmiyor^, madenciliğin psikolojik eğitimine gereken önemin verilmesi şarttır.

Dolayısı ile, sadece ortaya atılan bu problemi çözmek için değil fakat tüm madencilik yüksek öğretim ve eğitim sorunlarının ülke çapında ele alınması, ülke ihtiyacına uygun olara yönetilip, geliştirilmesi için bunu sağlayacak ve üyeleri bütün üniversite ve akademilerin maden mühendisi yetiştiren fakülte ve bölüm temsilcilerinden oluşan bir 'Madencilik Yüksek Öğretim ünitelerarası Konseyi' teşkiline gerek vardır.

(*) Dr. Y. Müh. Zonguldak DMMA Maden Bölümü

RESUME

Dans la plupart des cas le lieu de travail de mineur se situant dans la différente profondeur souterraine, prive de la lumière du jour, milieu completéducation psychologique pour se faire habituer aux travaux souterrains.

Dans le monde, cette education est classiquement assurée par les stages dit 'préliminaires' effectués avant le début de l'enseignement et ceux effectués durant l'enseignement.

Or, le système actuel d'enseignement supérieur appliqué dans notre pays ne permet nullement traiter les candidats mineurs différemment des autres. Il est indispensable de donner l'importance à l'éducation psychologique nécessaire aux candidats mineurs, si l'on ne veut pas former des ingénieurs des mines inhabitués à l'ambiance souterraine et craignant du fond.

Il est donc nécessaire de constituer un 'Conseil Interuniversitaire d'Enseignement Supérieur des Mines' dont les membres seront les représentants des Facultés et Divisions des Mines formant des ingénieurs des mines dans toutes les Universités et Académies du pays. Ce Conseil peut s'occuper non seulement de cette question déjà posée mais de tout problème concernant l'enseignement supérieur des mines à l'échelle du pays, assurant son évolution et sa conduite conformément aux besoins du pays.

Düzeyi ne olursa olsun madencilik eğitiminin kendine has ve ihmal edilme-
mesi gereken psikolojik bir yönü vardır.

Hernekadar maden yatakları bazen açık olarak işletilebilmekte ise de bü-
yük çoğunluğu ile, çeşitli derinliklerde yeraltı işletmeleri gerektirirler. Yeraltı
işletmeleri ise, bilindiği gibi, çok özel koşullu işyerleri oluştururlar. Karanlığın,
gün ışığından yoksun olmanın, rutubet, yağ, mazot, ter kokuları taşıyan hava-
nın, galerilerde boğuk yankılar bırakan kazma, kürek, çeşitli motor ve makina
seslerinin insan psikolojisi üzerinde büyük ve adeta büyüleyici bir etkisi vardır. Kı-
saca madencinin yeraltında ayrı bir dünyası vardır.

Bu ortama alışmamış, değişik koşullu bu dünyayı benimsememiş bir kimse
geçerli bir düzeyde bir yeraltı madencisi olamaz.

Bu nedenle, maden mühendisi adayına, bütün dünyada klasik bir metodla
önce madenciliği tanıtırlar. Süresi 2-4 ay arasında değişen, öğretim öncesi bu
tanışmaya 'ön staj' veya işçi stajı' denir. Maden Mühendisi adayı bu sürede yer-
altı madenciliğinin çeşitli işlerinde usta yardımcısı (yedek) niteliği ile sade bir
işçi olarak, değişik ortamlı bu işyerinde, ilerideki mesleğinin iyi kötü yönlerini,
îvki ve tasasını bizzat yaşayarak öğrenir.

Bugün, ülkemizde üniversitelere giriş koşulları bu ön staja imkan vermediği
gibi, öğrenim sonundaki bitirme ödevinin de arzu edilen şekilde hazırlanmasına
yeterli zaman bırakmamaktadır.

Oysaki, özellikle ön staj, herşeyden önce adayın kendisi için bir deneme
olmakta ve mesleği benimseyemeyenlerin öğrenime başlamadan önce meslek de-
ğiştirebilmelerine de olanak sağlamaktadır.

Maden mühendisi olacak bir öğrencinin, madenciliğe ve yeraltına alışıp
ınsınması bu ön staj ve öğrenim süresince yaptığı sınıf stajlarını, gerek stajyeri
kabul eden kurumlar idaresince, gerek öğretim kurumunca yakından izlenip
gerekli ilgi gösterilerek yapmasına bağlıdır.

Üzülerek belirtmek gerekiyorki, madencilik eğitiminin bu psikolojik yönü-
ne gereken ilgi ne öğretim kurumlarınca, ne de acayın ileride görev alacağı ma-
den işletmelerince, arzulanan düzeyde gösterilmemektedir.

Halen stajlar, diğer meslek dalları için olduğu gibi, maden mühendisliği da-
lı için de bir yönetmeliğe bağlı olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından organize
edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı, ilgili bakanlıklar aracılığı ile, çeşitli kurum
ve devlet kuruluşlarından sağlayabildiği staj yeri kontenjanlarını ilgili öğretim
kurumlarına dağıtmaktadır.

bu öğrenci stajları sorununun çözümlenmesi için alınması gerekli önlemler şöyle sıralanabilir:

1. Maden mühendisliği dalı öğrencilerine staj yeri sağlanması konusu halen yürürlükte olan Staj Yönetmeliği kapsamında çıkarılmalıdır.

2. Maden mühendisi yetiştiren Fakülte ve Bölümlere her yıl ihtiyaçları kadar staj yeri sağlamak görevi ayrı bir yönetmeliğe aşağıda üyeleri belirlenen bir komisyona verilmelidir:

Milli Eğitim Bakanlığı temsilcisi — Yönetici
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı temsilcisi — Üye
Maden Dairesi Başkanlığı temsilcisi - Üye
Maden Mühendisleri Odası Başkanlığı temsilcisi — Üye

Yapılacak Yönetmelik gereği, maden mühendisi yetiştiren yüksek öğretim kurumları, yıllık staj yeri ihtiyaçlarını Mart ayı başında bu komisyona bildirirler.

Maden Dairesi Başkanlığı da özel sektördeki staj yeri olanaklarını özel maden işletme kurumları nezdinde girişimlerde bulunarak en geç Mart ayı başında saptar ve Komisyona sunar.

Komisyon, madencilik yüksek öğretim kurumlarının staj yeri sayısal toplamından özel sektörde saptanan staj yeri sayısını çıkararak geri kalan staj yeri sayısını, Devlet sektöründe, tümü Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı kurumlara, kapasitelerine göre dağıtır.

Komisyon, bir yandan her kurum için bu yıl kabul etmekle zorunlu bulunduğu stajyer sayısını, staj periyotlarını kurumlara bildirirken, öte yandan yüksek öğretim kurumlarına, stajyerleri kabul edecek kurum adresleri ile alacakları stajyer sayısını, en geç Mayıs ayı içinde bildirir.

Böylece, her öğretim kurumu, kendi saptadığı staj koşullarına göre, çeşitli sınıf öğrencilerini, staj programları ve gerekli talimat ile ve önceden saptanan sayıda staj kurumlarına gönderir.

Düzenlenecek yönetmelikte:

a. Her yıl, madencilik yüksek öğretim kurumlarınca Mart ayı içinde Komisyona bildirilen staj yer gereksinmelerinden, özel sektör kurumlarının karşıladıkları dışında kalan kısmının tümü ile Devlet sektöründe maden arama ve işletme kurumlarına kapasiteleri oranında dağıtılma zorunluğu,

b. Stajyer öğrencilere, stajları süresince, sınıflarına göre farklı fakat en azın-

Gerçek şudur ki bu yolla sağlanabilen staj yeri sayısı, öğretim kurumlarının ihtiyacını karşılamaktan çok uzak kalmaktadır. Böylece ihtiyaca kafi staj yeri bulamayan öğretim kurumları, bir yandan öğrencilerine, belli sürelerde staj yapmış olmayı, ilgili yönetmelik ve esaslarda, diploma alabilmeleri için şart koşarken, öte yandan staj yeri sağlama yükümlülüğünü üzerlerine alamamakta, bunu da öğrencinin sırtına yüklemektedirler.

Sonuç olarak öğretim kurumları, staj yeri bulmuş ve belli süreli stajını yapmış bir öğrencinin, stajını programına uygun olarak, gerektiği şekilde yapıp yapmadığı üzerinde durmamakta ve staj konusunda aşırı bir hoşgörü politikası izlemektedirler.

Bu durum, yukarıda anlatılmaya çalışılan nedenlerle, diğer mesleklerden çok madencilik öğrenim ve eğitimi olumsuz yönde etkilemektedir. Sonra da maden işletme yöneticileri, yeraltına istnamamış ve adeta ocaktan kaçan maden mühendisi tipinden acı acı yakınmaktadırlar. Bu ise, bize göre, yukarıda açıkladığımız stajlar konusundaki ilgisizliğin doğal bir sonucudur. Madencilik eğitiminde psikolojik faktör ihmale uğrarsa sonuç böyle olur.

Diğer taraftan işletme yöneticilerinin bu yakınmalarına biraz da bizzat kendileri neden olmaktadır; şöyleki:

Genellikle stajyer öğrenci, staj için gittiği işletmede gerekli ilgi ve yardımı görmek şöyle dursun, bir parazit ve bir angarya olarak görülmektedir. Sanki, yöneticiler için stajyerle ilgilenmek, sorumlulukları ve görevleri dışında, fazladan bir işmiş gibi telakki olunmaktadır. Kuşkusuz bunun istisnaları vardır; fakat büyük çoğunluğu ile gerçek budur. O halde, bugün stajyer öğrenci ile ilgilenmeyen onun mesleği benimsemesine yardımcı olmayan, kendi tecrübelerinden öğrenciyi faydalandırmayan işletme yöneticilerinin, yarın işletmede görev alacak mühendisten yakınmaya ne hakları olabilir?

Bunun dışında, yürürlükte olan staj yönetmeliği stajyere günde 30,— TL. yevmiye tayin etmiştir. Böylece, yarının mühendisi öğrenciye, yılda yapacağı en çok 35 işgünlük staj için asgari işçi gündeliği bile çok görülmüştür.

Bunun neden böyle olduğunun cevabı acıdır. Çünkü bu, en azından, Devletin stajyer öğrenciye gösterdiği ilgisizliğin açık bir ifadesidir.

Gerçek şudur ki, sonunda Devlete mal olan bu ilgisizliğin sorumluluğundan ne Milli Eğitim Bakanlığının, ne öğretim kurumlarının, ne de madencilikle ilgili devlet kuruluşlarının sıyrılmaya hakları vardır.

özellikle maden mühendislerinin yetiştirilmesi olumsuz yönde etkileyen

dan taban işçi gündeliği ödenmesi ve stajyerlerin işçi toplu sözleşmeleri kapsamına giren ve çalıştıkları süre içinde yararlanabilecekleri her türlü sosyal haklardan faydalandırılmaları hususu,

c. Stajyerleri kabul eden kurumların, stajyer öğrencilerin, öğretim kurumlarınca verilen programlara, olanaklar oranında uyularak stajlarını en iyi koşullarda yapabilmeleri için, bilimsel, teknik, materyel olarak her türlü gereksinmelerini karşılamaları zorunluluğu açıkça belirtilmelidir.

Fakat bütün bu yukarıda önerilen hususları, detayları ile inceleyip gerekli değişiklik ve ilaveleri yaparak, belli yasa! kurallara uyarak, problemi çözüme ulaştırıncaya kadar kim izleyecektir?

Ne yazıkki böyle bir örgüt henüz yoktur. Staj konusu bir öğretim ve eğitim problemi olarak, öğrenciye, öğrenimi sonunda Devlet adına mühendislik yeteneği simgesi olarak mühendis diploması verebilen, özerk yüksek öğretim kurumlarının problemidir. Eğer sorunun çözümü bir örgüt gerektiriyorsa bu örgütü meydana getirmekte gine onların ortak görevi olmalıdır.

Dolayısı ile, değil sadece bu stajlar konusu, fakat Madencilik öğretim ve Eğitim Sorunlarının her yönü ile ülke çapında ele alınması, ülke ihtiyacına uygun olarak yönlendirilmesi ve geliştirilmesi arzulanıyorsa, bunu sağlayacak bir 'Madencilik Yüksek öğretim Uniteierarası Konseyi'ne gerek vardır.

Çeşitli Üniversite ve Akademiler bünyesinde faaliyet gösteren Maden Fakülteleri, Maden Mühendisliği Bölümlerinin temsil edilecekleri böyle bir Konsey'in başlangıçta yasal bir yetkisi olmasa da, ülke madenciliği yararına eğitim ve öğretimin istenilen düzeyi bulması için ortak sorunların irdelenmesini ve problemlerin çözümü için izlenmesi gereken yasal yolları saptayacak; bu yoldaki girişimler için üniteler arasında bir görev dağıtımını yapabilecektir.

Böyle bir Konsey kurularak yararlı faaliyet gösterebildiği takdirde ileride yasal bir örgüt, varlığı ülke madenciliği için vazgeçilmez bir otorite haline gelebilir.

Konsey'in ilk kuruluş çalışmalarını da, ülkemiz madencilik yüksek öğretiminde 25 yıllık tecrübesi ile İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesinin üstlenmesini öneriyorum.